

Rudolf Steiner Skolen i Nordsjælland
Kvistgård Stationsvej 2 A-B
3490 Kvistgård - Tlf. 49 13 96 87

UNDERVISNINGSPLAN

MED SLUT- & DELMÅL

FOR FAGENE

MUSIK

udarbejdet august 2008

Rudolf Steiner Skolen i Nordsjælland

Beskrivelse af:
**Skolens formål – grundelementer i skolens virke –
skolens værdier og principper – undervisningsplanen –
skolen i et demokratisk samfund.**

Oversigt over fag, som indgår i ”Undervisningsplan med slut- og delmål”

Se tidligere udgivet undervisningsplan for fagene
DANSK – MATEMATIK – ENGELSK-FYSIK/KEMI – BIOLOGI - GEOGRAFI

Orkesterundervisningen
Instrumentalundervisningen
Musikundervisningens hensigt
Undervisningsplan 1.-12. klasse
Små øveråd

Instrumental- og orkesterundervisningen på Rudolf Steinerskolen i Nordsjælland

*Den, der ikke elsker musik,
fortjener ikke at blive kaldt et menneske;
den, der blot elsker den, er kun et halvt menneske;
men den, der udøver den, er et helt menneske.*
Goethe

Instrumentalundervisning i de første skoleår

Ved skolestart får eleverne af skolen en pentatonfløjte (et blokfløjteligende instrument) som eleverne spiller på dagligt i 1. og 2. klasse sammen med klasselæreren. I 3. klasse erstattes pentatonfløjten af en sopranfløjte (pris ca. 400,-kr), som bruges i klassen mange år fremover. Det er stadig klasselæreren som dagligt spiller med klassen i fællesskab. Senere i skoleforløbet tilføjes typisk flere instrumenter fra blokfløjtefamilien til klassens sammenspil. Skolen har en del altblokfløjter samt nogle tenor-, sopranino- og basblokfløjter eleverne kan låne. I 3. klasse modtager alle eleverne ugentlig violinundervisning af en violinlærer, både i mindre grupper og hele klassen samlet. Skolen har violiner i forskellige størrelser, som eleverne vederlagsfrit låner til den obligatoriske violinundervisning i 3. klasse.

Orkester 5.-12. klasse

På Rudolf Steinerskolen i Nordsjælland har eleverne fra 5. – 12. klasse orkesterundervisning. For at kunne deltage i orkesterundervisningen er det nødvendigt at spille et instrument, der bruges i orkestersammenhæng, dvs. et melodiinstrument såsom violin, bratsch, cello, kontrabas, tværfløjte, obo, klarinet, fagot, saxofon, trompet, basun, tuba, horn eller et lignende melodiinstrument. Akkordinstrumenter som klaver, guitar og harmonika kan ikke umiddelbart bruges som orkesterinstrument. I en vis udstrækning bruges der også slagtøj i orkesterundervisningen.

Orkestertimer optræder første gang på skemaet i 5. klasse. Allerede året forinden – i 4. klasse - begynder eleverne at modtage individuel undervisning på deres valgte instrument, så de har et grundlæggende kendskab til deres instrument når klassen påbegynder de første orkestertimer i 5. klasse.

I 6. klasse fortsætter orkesterundervisningen, 7. og 8. klasse spiller sammen i ”mellemskoleorkesteret” og 9.-12. klasse spiller i ”overskoleorkesteret”.

I løbet af skoletiden bliver orkesterspillet naturligvis mere krævende, og de større krav i orkesterspillet forudsætter, at eleverne til stadighed udvikler deres kunnen på deres respektive instrumenter. Skolen forventer, at eleverne modtager individuel undervisning på deres instrument for derigennem at være i stand til at spille i skolens forskellige klasseorkestre.

Det ideelle er, at eleverne modtager individuel undervisning, for at kunne yde en optimal indsats i orkestersamspillet. I overskolen (9.-12. klasse) er det dog ikke et krav, at eleverne modtager instrumentalundervisning, da eleverne typisk vil have oparbejdet et grundlag, der gør dem i stand til at spille i overskoleorkesteret, hvis de har modtaget regelmæssig undervisning på deres instrument fra 4.-8. klasse, altså i 5 år. Hvis eleverne har skiftet instrument, er kommet ind senere i skoleforløbet eller af andre grunde ikke har opnået det tilstrækkelige instrumentale grundlag, fortsætter instrumentalundervisningen.

Det vil i langt de fleste tilfælde være at anbefale, at eleverne fortsætter deres individuelle instrumentalundervisning så de vedblivende kan udvikle sig i arbejdet med deres instrument.

Orkesterundervisningen er obligatorisk i hele skoleforløbet. Det sker dog, at der er elever som af den ene eller den anden grund ikke har gennemført instrumentalundervisningen og derfor ikke kan spille i overskoleorkesteret. Afhængig af den aktuelle situation vurderer lærerne hvert skoleår hvilke muligheder, der skal tilbydes disse elever.

*Musikken udtrykker det, som hverken kan siges eller forties
Victor Hugo*

Instrumentalundervisningen

Som nævnt er det en nødvendig forudsætning, at eleverne modtager undervisning på det valgte instrument for at kunne spille i orkester. Forældrene vælger imidlertid selv hvor de ønsker deres barn får undervisning: det kan være skolens tilbud til instrumentalundervisning, på omegnens musikskoler eller i privat regi afhængig af, hvilken løsning der i de enkelte tilfælde passer familien bedst.

På Rudolf Steiner-skolen i Nordsjælland har vi tilknyttet instrumentallærere til skolen, så eleverne får mulighed for at modtage undervisning på deres instrument på skolen i nær tilknytning til den daglige skolegang. Der undervises i både blæse- og strygeinstrumenter: tværfløjte, obo, klarinet, trompet, violin, bratsch og cello. Ønsker eleverne at spille andre instrumenter, eksempelvis fagot, horn, tuba, kontrabas, basun, henvises til de lokale musikskoler eller privatundervisning.

Både de instrumentallærere, der er tilknyttet skolen og skolens musik- og orkesterlærere er konservatorieuddannede musikere og/eller musikpædagoger.

I skolens instrumentalundervisning undervises der 30 lektioner om året, typisk fra september til maj. Tilmelding gælder for et skoleår.

I skoleåret 2008/2009 er priserne for instrumentalundervisning: (Priserne er pr. elev.)

Enkeltundervisning, 20 min. lektion: i 9 måneder	2850,- kr./sæson	316,- kr./måned
Hold, 2 elever i 30 min.: i 9 måneder	2133,- kr./sæson	237,- kr./måned
Hold, 4 elever i 30 min.: i 9 måneder	1080,- kr./sæson	120,- kr./måned

Instrumentalundervisningen er formelt set ikke i skolens regi, men der er naturligvis et meget tæt samarbejde mellem instrumentallærerne og skolen. Som en service for forældrene er det skolen, der opkræver betalingen for instrumentalundervisningen.

I de tilfælde hvor der foregår særlige arrangementer på skolen, eksempelvis fremførelse af skuespil, idrætsdag, fastelavnsfest, klasseudflugter eller andre aktiviteter, der kan gribe ind i skolens normale skema, betyder det derfor ikke at instrumentalundervisningen påvirkes deraf. Udgangspunktet er, at instrumentalundervisningen gennemføres som normalt.

Hvis man som forældre er i tvivl om hvor vidt der på sådanne dage er musikundervisning vil det sikreste være at kontakte barnets instrumentallærer og forhøre sig, eventuelt melde afbud til undervisningen eller muligvis gøre en anden aftale med læreren.

*Musikken besvarer spørgsmålet om hvad livet er,
dybere end alle andre kunstarter,
idet den udtaler alt livs og al værens inderste væsen
i et helt umiddelbart forståeligt sprog,
som dog ikke lader sig oversætte til fornuftens.
Schopenhauer*

Leje og køb af instrument.

Det er i en vis udstrækning muligt at leje instrumenter på skolen. Det er fortrinsvis de yngste årgange og nybegyndere, der har første prioritet til lejede instrumenter.

Skolen har for tiden en del violiner, nogle celloer samt enkelte oboer, klarinetter og trompeter til udleje.

Det koster 800,- kr. årligt at leje instrument på skolen.

Det er også muligt at leje blæseinstrumenter hos flere af de større musikforretninger i København, bl.a. Gottfried og Marno Sørensen. I de nævnte forretninger kan man leje med forkøbsret.

Når barnet føler sig overbevist om det rigtige valg af instrument anbefaler vi at man køber sit eget instrument. Afhængig naturligvis af instrument vil det typisk koste 2-5 års leje at købe et instrument. Ønsker man på et senere tidspunkt at sælge instrumentet igen vil der være god mulighed for at sælge det til andre elever eller muligvis til skolen. Denne mulighed er dog sjældent benyttet, da de fleste ønsker at beholde deres instrument.

Skolens instrumentallærere er naturligvis behjælpelige ved køb af musikinstrument.

Tilmelding til instrumentalundervisning og lejekontrakt kan findes på skolens hjemmeside.

Spørgsmål om instrumentalundervisning og skolens musikundervisning kan rettes til Agnete Fredslund, tlf. 9831 5622, mail Agnete.Fredslund@gmail.com

Musik er liv, som dette uudslukkeligt.

Carl Nielsen

*Melodien er skønhedens princip,
rytmen er styrkens princip,
harmonien er kærlighedens princip
Pythagoras*

Musikundervisningens hensigt

Det egentlige mål med musikundervisningen er at udvikle og harmonisere sjælekræfterne. Hele følelseslivet får en stor og righoldig verden at leve, udfolde og udtrykke sig i, viljen plejes og styrkes gennem den gentagne og vedholdende øvelse på instrumentet, men også fantasi og tanke bliver levendegjort og belivet gennem især det melodiske stof.

At spille i orkester handler hovedsagligt om sammenspillet, om at lytte til hinanden, om at omgås hinanden på et andet plan end i dagligdagen. Oplevelsen af fællesskab samt opmærksomhed og hensyntagen til de øvrige kommer tydeligt til udtryk ved sammenspil.

I orkesterspillet kan man – noget forenklet sagt - have tre roller. Man kan enten spille solo, altså have den bærende og mest fremtrædende melodi, eller man kan akkompagnere, dvs. have en ledsagende stemme, som sammen med andre akkompagnerende stemmer skal underordne sig solostemmens melodiske frasering og dynamik eller man kan have pause, hvor man retter opmærksomheden på de øvriges musiceren, for igen at kunne komme ind i orkesterklangen med den rette karakter, nuance og tempo. Som udøvende i orkester veksler man hele tiden mellem disse tre områder.

Denne evne til at kunne vurdere sin plads i sammenhængen vil udvikle sig til hvad man kan kalde en social fleksibilitet, altså evnen til at iagttage hvornår det er vigtigt at skifte fokus i de opgaver vi er i gang med.

Oftentimes vil eleverne opleve at orkesterstemmen kan være mindre kompliceret end hvad den enkelte kan alene på sit instrument. I musikken mødes man i et fællesskab og i musikundervisningen stræber vi efter at den enkelte kan opleve sig som en del af en helhed. Man må øve sig i at høre hvad de andre spiller for der igennem at forstå det meningsfulde i sin egen stemme. For at komme til dette høje, men ikke uopnåelige ideal, må man være fortrolig med sin stemme.

Her kommer det individuelle arbejde med at lære sit instrument ind:

Den individuelle udfordring og mulighed for udvikling ved at lære at beherske et musikinstrument er utrolig omfattende. Motorikken skal udvikles, klangfornemmelsen styrkes, tålmodigheden øves, lytteevnen skærpes, vedholdenheden prøves og mange

andre egenskaber bliver udviklet under den årelange proces det er, at lære at spille et musikinstrument.

Når den første begejstring over ens instrument har lagt sig og eleverne måske i mellemskolen bliver konfronteret med deres egen manglende øvning, kommer det tydeligt frem at det både kræver en vis viljeskraft og også viljesudfoldelse at øve sig jævnlige og målrettet på et instrument.

I orkesterspillet opøves individuelle og sociale evner: den enkelte skal bruge og koordinere mange sanser og samtidig skal hver enkelt lytte og forholde sig til de andre og derved være medvirkende til at der opstår en harmonisk helhed. På den måde skabes og opleves et fællesskab, der ikke er forbundet med tale som benyttet kommunikationsmiddel. Det er den meget værdifulde og efterspurgte evne empati, der således udvikles i orkesterfaget.

At være aktivt udøvende på musikkens område giver mulighed for at være langt mere bevidst om hele musikkens væsen end hvis man blot er en mere ”passiv” musikforbruger. Efter endt skolegang vil vi så forhåbentlig have musikalsk engagerede medborgere, parate til kritisk at gå ud og vælge i det store musikalske supermarked, og frem for alt selv være en aktiv del af musikkulturen.

Den ungarske musikpædagog Zoltan Kodaly skrev i 1941, at vi må vise børnene, at det er godt at synge, men at den virkelige belønning kommer til dem, der synger, føler og tænker sammen med andre. Det er virkelig harmoni!

På Steinerskolen bruges musikken – herunder kor- og orkesterundervisningen - således som et dannelsesfag. Med dannelse menes her de muligheder omgivelserne giver børnene og de unge mennesker for at udvikle deres potentialer: kognitive, praktiske, kunstneriske, intellektuelle, sociale mm.

Gennem blandt andet musikundervisningen forsøger vi at skabe grundlag for at eleverne, ud fra deres iboende evner, kan udvikle sig til frie, hele og livsduelige mennesker.

*Hvor sproget hører op, begynder musikken.
Hoffmann.*

Undervisningsplan for musik

Faglige mål

1.-3. klasse generelt:

Musikken og sangen benyttes i forbindelse med aktivering af børnenes naturlige bevægelsesglæde, idet børnenes bevægelse naturligt knyttes sammen med musikkens udtryk. Dette kommer særligt til udtryk i sanglege.

Musikken indgår som en integreret del af hele undervisningen og sang og musik gennemstrømmer undervisningen i løbet af hele skoledagen.

I de første skoleår skal eleverne gerne opleve en glæde ved musik og en umiddelbar lyst og begejstring for at synge og spille i fællesskab med den øvrige klasse.

De første skoleår lærer eleverne primært gennem efterligning, og dette princip bruges også i tilegnelsen af de musikalske elementer.

Eleverne modtager ikke individuel undervisning på pentatonfløjte, men eleverne øver fælles i klassen. Denne undervisning foregår dagligt i hovedfagstimen.

1. klasse:

- Der synges enstemmigt i klassen, først og fremmest enkle melodier baseret på den pentatone skala, men også enkle sange fra den righoldige danske børnesangskultur.
- Der synges morgensang, i fremmedsprogsundervisningen, før spisning og der synges sanglege evt. i forbindelse med skoleårets eventyrstof.
- Eleverne introduceres for den pentatone fløjte (et blokfløjteligende instrument).

2. klasse:

- Den enstemmige sang- og musikudøvelse fortsætter, nu med større fokus på at lytte til hinanden for at styrke fælles intonation, vejrtrækning, begyndelse og afslutning.
- Elevernes opmærksomhed i legende musikalsk udfoldelse øves ved eksempelvis små melodiske ekko-lege på fløjte eller klappede rytmer.
- Der arbejdes med polariteter i musikken: højt/dybt – solo/hele klassen – lytte/spille – synge/spille

3.klasse:

- Den pentatone fløjte erstattes af den diatoniske sopran-blokfløjte.
- De pentatone musikstykker erstattes af musik baseret på diatoniske skalaer, i første omgang kirketonearter, senere dur- og moltonearter.
- I forbindelse med at sopranfløjten introduceres stifter eleverne bekendtskab med nodenavne, tonernes placering på fløjten og evt. i løbet af skoleåret en begyndelse i nodelæsning.
- Eleverne modtager violinundervisning i ugentlige fælles klassetimer.
- I både sang og instrumentalspil indføres enkle kanons.
- I slutningen af skoleåret vælger den enkelte elev i samråd med forældre, klasselærer og musiklærer, hvilket (orkester)instrument han/hun ønsker at dygtiggøre sig på.

4.- 6. klasse generelt:

Efter 3. klasse arbejdes der med en opøvelse af færdigheder og evner både indenfor den instrumentale beherskelse, men der stilles også krav i samspillet med andre. I det hele taget kan der fra 4. klasse arbejdes mere bevidst med de musikalske elementer. Selv om nodelæsning indføres og fremmes i 4.-6- klasse øves det også stadig at spille efter gehør, dvs. at spille en i forvejen kendt melodi uden et foreliggende nodebillede. Blokfløjtespil og sang foregår i hovedfagstimen, mens orkester- og korundervisningen foregår i egentlige orkester- og kortimer. Den individuelle instrumentalundervisning varetages af faglærere på de forskellige instrumenter.

4. klasse:

- Der indføres en ugentlig musiktime, hvor især nodelæsningen øves mere målrettet. Der er særlig fokus på rytmelæsning.
- Altblokfløjten introduceres, eventuelt kun for en del af klassens elever
- Flerstemmige (2- og 3-stemmige) stykker spilles på blokfløjte
- Der synges 2-stemmige satser
- For at opbygge et instrumentalt grundlag øver eleverne enkeltvis – og ikke på klassebasis – på deres valgte individuelle instrument.

5. klasse:

- En egentlig korsangstime med stemmeopvarmning og stemmetræningsøvelser indføres
- Et arbejde med klasseorkester bestående af flere forskellige orkesterinstrumenter påbegyndes
- Udover sopran- og altblokfløjten introduceres også andre instrumenter i blokfløjtefamilien, eksempelvis sopranino-, tenor- eller bas-blokfløjten.
- Undervisning på elevernes individuelt valgte instrument fortsætter.
- Der danses folkedans fra flere lande, særligt de nordiske lande.

6. klasse:

- Undervisning i klasseorkester fortsættes.
- I forbindelse med klasseorkesteret arbejdes der med små grundlæggende øvelser i hørelære og teori.
- Undervisning i kor med indledende stemmedannelse fortsætter, satserne bliver mere krævende og antallet af stemmer øges.
- De forskellige nøgler og transponerende instrumenter introduceres

7.-12. klasse generelt:

En stor del af musikundervisningen og musikoplevelsen forgår i orkester- og kortimerne, hvor eleverne gerne skal nå frem til en oplevelse af at være aktive og vigtige medskabere af en musikalsk helhed udtrykt gennem instrumenter eller sang.

7. klasse/ 8. klasse:

- Sange med enkle herrestemmer, der tager hensyn til drengenes stemmeskift.
- Repertoiret i kor og orkester kan udvides med stykker af mere rytmisk og populær karakter: negro spirituals, ragtimes, filmmusik og lignende.
- Orkesterklangen bliver fyldigere og mere nuanceret da der typisk vil være to klasser, der spiller sammen i det såkaldte ”mellemskoleorkester”
- Der arbejdes mere med musikalske udtryk: tempo (hurtigt/langsomt, accelerando/ritardando), nuancering (kraftigt/svagt, crescendo/diminuendo),

karakter (voldsomt, luftigt, energisk, bredt, markeret, majestætisk osv.) og andre musikalske udtryk, der understreger musikkens karakter.

9.-12. klasse:

- Korsatser i forskellige stilarter, primært 4-stemmige satser for sopran, alt, tenor og bas. 9.-12. klasse synger sammen i skolens overskolekor.
- Orkesterarbejde i skolens overskoleorkester bestående af 9.- 12. klasse. Orkesteret spiller mere avancerede satser i forskellige stilarter, også gerne rytmisk komplicerede værker med skæve og skiftende taktarter af eksempelvis Bartok eller Stravinsky.

Slutmål:

Efter 12. klasse skal eleverne have tilegnet sig færdigheder, som gør dem i stand til at

- deltage i mere kompliceret kormusik med SATB-besætning.
- medvirke i orkestermusik for primært symfonisk besætning i forskellige stilarter: klassisk, folkemusik, populærmusik, filmmusik mm.
- danne sig et billede af et musikstykkets forskellige elementer: taktart, instrumentering, rytmisk forløb, harmonisering, melodiforløb og eventuelt kontrapunkt, formmæssig opbygning mm.
- redegøre for musikalske karakteristika ved forskellige musikformer

*Den mand, som ikke har musik i sig,
og som ikke bevæges ved klangen af søde toner,
er åben for forræderi, rænker og fordærv;
hans ånds bevægelser er dunkle som natten,
hans følelser er mørke.
Stol ikke på sådan en mand!
Shakespeare*

Små øveråd

Hvordan skal jeg øve mig?

- Spil hver dag, mindst 10 minutter
- 10 minutter hver dag er bedre end 50 minutter aftenen før du skal til spil
- Jo mere du øver, desto dygtigere bliver du
- Hav let adgang til dit instrument, så du nemt kan komme til at øve dig
- Øv både på små solomelodier og orkesterstemmen, men spil ikke kun hvad du "har for". Spil også noget du selv finder på eller spil melodier, du godt kan lide, efter gehør.
- Når du kommer til et svært sted og går i stå, skal du ikke øve hele stykket forfra. Spil langsomt lidt før det svære sted og øv det omhyggeligt, til du har fået det lært.
- Spil med mellemrum for dine forældre, bedsteforældre og venner
- Vær stædig! Tingene går ikke altid let, men hvis du vil og klør stædigt på, vil du få store oplevelser.

*Pleje af musikken er udvikling af den indre harmoni.
Kung Futse*

Hvordan støtter jeg som forælder mit barns instrumentalundervisning?

- Læs den foregående øveinformation, som fortrinsvis er henvendt til eleven
- Du behøver ikke at have forstand på musik for at kunne hjælpe og støtte dit barn i musikalsk udfoldelse
- Lyt med mellemrum til dit barns musik og vis interesse
- Ros barnet uanset hvor lille et fremskridt det gør.
- Find et sted, hvor øvningen ikke er til gene . Barnet må aldrig få fornemmelse af at øvningen er til belastning for andre.
- Der vil helt naturligt være op- og nedperioder i ethvert barns musikalske udvikling. Ros også små fremskridt, det er den vigtigste form for motivering.
- Vær i kontakt med instrumentallæreren hvis barnet i en periode synes at mangle interesse i at øve. Selv om der ikke – eller næsten ikke – øves derhjemme, er det vigtigt at komme til musikundervisningen.